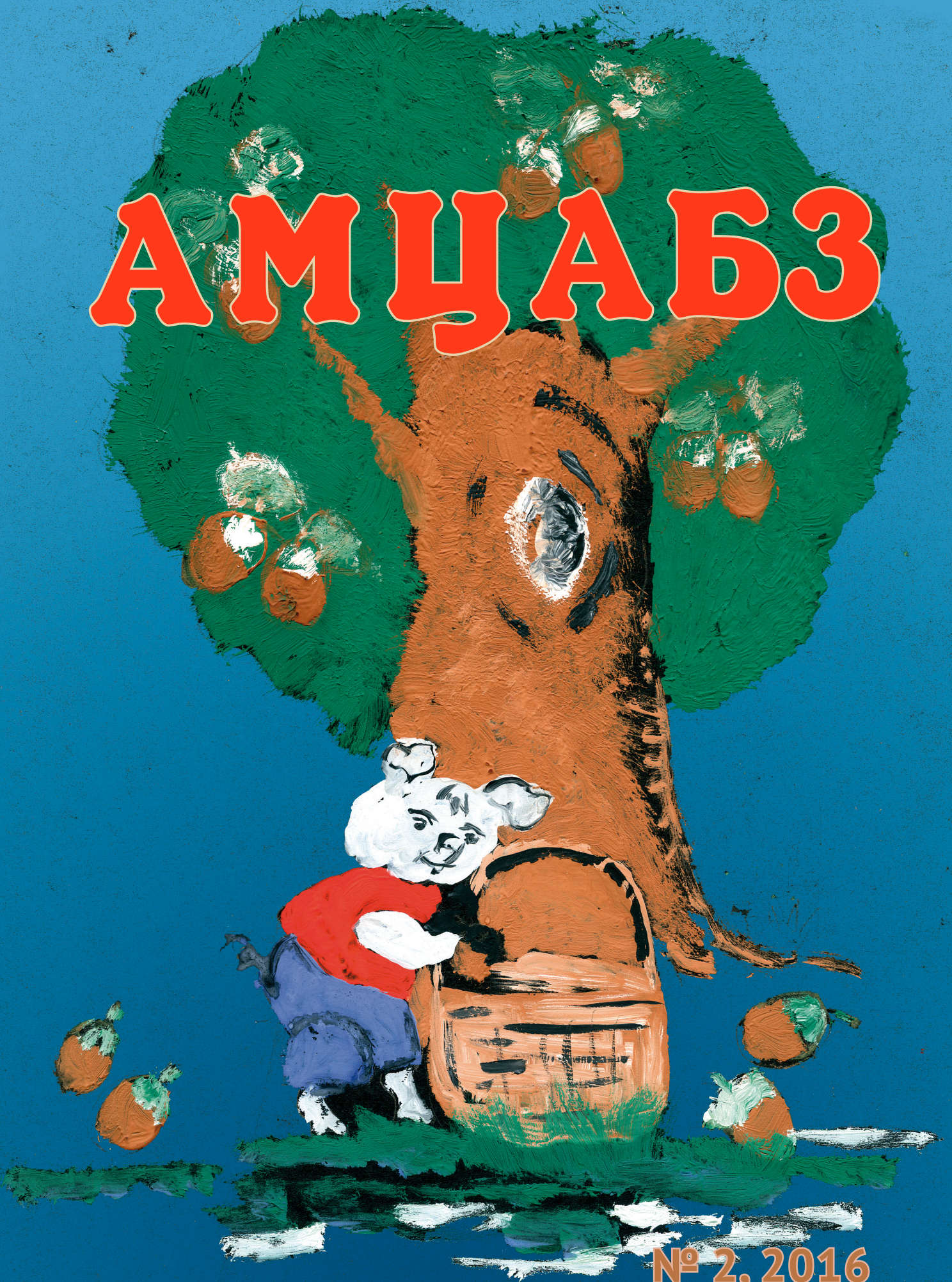

АМЦАБЗ

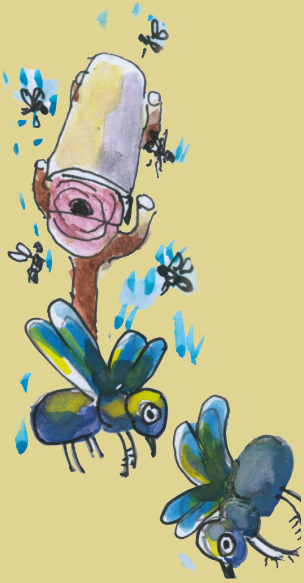
№ 2, 2016

Лиолия Тәанпұха

Март ааба

Ашәт какацқәа,
Ашәт еимхәыцқәа,
Ааңын шәтыцқәа,
Зегь рыхкы.
Сан ибыстоит,
Сан ибыстоит,
Шьыцәра дуззак
 бнапағы.
Хбаҳча, хқәатца,
 акарматцара,
Ашәа бзырхәоит
 ихааза.
Бымшқәа ирыцыз,
Бымшқәа ирыцыз,
Март аныхәа лашаза!

АСАРАНҘҢ

Ажәабжь

Наур данхәыңыз инаркны ацха даара бзиа ибон, аха ихаауп хәа мацара акәымкәа, асаранҘь шагәылаз ацәа акыраамтә аҕаҕара акәын иңсы злаз. Уи моу, иани иарей акыр аҕызшәақәагы роухьан, абҕәыл иҕаз асаранҘь иага иуцәахыргы иңшаар акәын, зны-зынла иҕәашза ишәыз икьяғгы иалаиртаталон, дараргамар аҕахызшәа.

Наур иан Алина даара хәаас илыман лычкәын абас ацха дахьазгагаз, уи зны-зынла акы иҕанатоит лхәалон. Иҕазцозаалак Наур дышхәычзәазгы ахәычкәа зегь зхәара рцәыцәгьаз ажәа асаранҘь тырхәыцаа ихәон.

Ианбеитцей, иазхәада, иҕәзцада хәа азәгы дцаазомызт. Иан затцәык – акы иахҕоит, уара, хәзцаанда хәа лыцшәма акырынтә иалхәахьан, аха – шәара ахәса есымша ак шәырххалар шәҕахуп амзар, ахәычкәа зегь ахаа бзиа ирбоит, бидызцалазеи хәа длацәхауан.

Наур иаб уаҕы хьамтак иоуп рхәон зеггы, иара дынцәытцыпш-аацәытцыпшуашәа акәын цьара даннеиуазгы дшыҕаз, убри азы ашәартадара амацураҕы аус иуеит хәа ацәы иларцон. Уи адагы, иааиланы, ихы-иҕы ҕьяҕьан дахьыҕаз азы Ғамҕар хәагы иархәон хьызшьарас, Лагә шихьзыз рхаштхьан.

– Уара, ахәыцы уааихылапш, жәаха ҕенак Арзамет ишьхымзәтра дшадгьяжьылоз дибазаап – шәхәыч ҕылақәа зҕу гәашәтала амзар, алақәа аужьны ирышьтастоит ихәазаап ашкол аҕны аизара анрымаз.

– Бара иҕам-иным бхәыцуеит есымша, Арзамет ихәта алацәгьа аицш ишьхагәарей ишәыртқәеи дышрыдгьежьылоз уаха илам, ахәычкәа шәрацлабуеит зеггы, иазиуп зыбгәахәуазеи ашьхымзәтра дталазар Наур ихәан, Лагә ихылпа аашьтыхны дындәылтит.

Наур иани иаби иеибырхәоз иахауан, Анцәа иңшььоуп Арзамет ааигәа итәа шысҕәыбаз ахьимхәаз хәа дхәыцуан. Уи идыруан иара ихаразгы

шыказ. Абахчара иакэыршаз аанда дынхыцан, егырт ифызцэагы идыпхьалан, Арзамет итцэатцла еиха атцэакэа фассы изфаз дфахьынцашалан, лаба кьафк ала даасуа, ифаз, макьана зкалара иахьымзацыз атцэа кэыбан ишьтеитцеит, ашьтахь ауп иуфартэ ишыкамлацыз ангэеитагы.

Наур Арзамет дыфны дицэцеит, аха дидырит иара шиакэыз, дгэамтны днаишьклашэиит. Афаха шэмоуааит, акалаха ашэтаруазеи! – игэы иныкэфит Наур.

Наур цэгьала ашэира дацэшэон, ашэи ухьымзар калазом хэа ианду Адица илхэо иахахьан.

Аамта такэ цеит. Наур Арзамет ихыцсаанза ихэазар акэхап, имцын дыкэымлеит. Имцын дагыкэломыт ченак ашкол ахьынтэ данаауаз ихташэаз асаранць игэаламшэазтгы.

–Схала соуп икоу, Арзамет симбар сыцэгьа зхэарыда. Асаранць, асаранць ацха злыкэкэо... Шьыри! – Дааилышшеит Наур – икалалак калааит, – аанда днадыххылан, дхыцан абахча дынтацалеит. Мацк уахьныцысуа ашэыр еиха ираған иахьеитахау рытака ашьхымзатра илацш нақэшэеит.

Ишэкэқэа зтаз ишэыра абардра илатан итцэаххьан, ицьыба дынтасын, уанза ирхиахьаз аполетилен иалхыз имакеан аатганы, иаха ашьхымзақэа мацны изхапыруз ашьхымзатра днадгылан, ахца кны дфахазар, абар, ассир, иблала иимбацыз, ифежькакараза асаранць ацьыба хэыцқэа цхала итэны днахьыпшит.

Уи акэхеит, али-пси рыбжьара иикыз амакеан инапы инахарцаны асаранць цэакэа аафены итызгоит хэа дшафыз ауп ашьхыцқэа шижэлаз. Лакэынгы имахацызт, ашьхыцқэа убриакара игэааны ицхауан ақыфыхэа, имацэа шишэызггы ицэа-ижьы

иалсуан. Али-пси рыбжьара Наур асаранць иампиёыз ацәаҕья имакәан накәыршаны иҕыба интацаны дыџит дызрыцәцарыз ҕышьа.

Ишхәыңкыз, шыха гәартак икәпапа ишицхауаз аанда дахыхҕяз имбазакәа дыџит, аха дахыцо издырзом, ибеит уи ус аламала дшоурмыжьюаз дзыцәҕычыз. Аанда дахынхыцазгы дкахаит Наур, аха ииулак деитаџацҕьян дыџит ааигәаза ииасуаз азиас ашҕа.

Наур уажәшьта издыруамызт дахыцашазгы, иҕаитцозгы, ашьхыцқәа ахыцхауаз ачра иаҕын, ашәымтак еималахьян ихы-иҕы, иблақәагы акакац рыцашәо алашарагы рыцәмацхахьян.

Аанда иаваршәны ашкол ахынтә иаауаз Даут харантәи игәеиҕеит Наур дгьеж-гьежьюа ахәхәара дшаҕыз, ишилшоз дыџит. Ауаҕьян-чаҕьян быжҕкәа иахан Арзаметгы иҕааихеит арахь. Убри аамтазы Наур игәалашәеит азиас ихыз ацха ацҕа рәахыркәабоз азыж. Деиханы дыџын ацха дныкәыххит, аха иҕырцуам ашьхыцқәа, иҕыба иҕеитцаз рхәы ааицәырымгар рымуашәа. Ихьяагь изымчхартә иҕәҕаахазеит. Наур ацха агәта дымназацкәа дыҕеит азыж ахь, аха еиҕа иахыгҕараз ахахәра дылахаит, артәаахәа ихәхәабжыгы геит, аа змоурахә ызыз, ахәычы дтахеит хәа дыхәхәеит аҕаџ иаакәыххыз Арзаметгы.

Наур уи абжы иҕәы иныкәџит аҕароуп, уаха акгы игәалашәазом.

Сабаанагеи хәаднацш-аацшуан Наур, ишьапы џахаракны ацаргылақәа аҕаны икәашза аҕахәагакәа илацш анрыкәшәа. Дахышыҕтаз ауадаҕы ахәшә фџы игоз иҕынцагь иаатасит. Алина Наур иблақәа анаахит дкыизкызуа ацәуара далагеит лыбжыгы лызнымкылакәа.

Ускан ахақым Лагә иацәажәара даҕын, ашьха дахырфаз азы ауп дызчу, уи уамак ишәартазам, еиҕа ишәартоу ишьапы абаџкәа џ-ҕьараны иҕтәоуп, еизаагеит излалшоз ала, аха ашәарта ыҕоуп агра иоур хәа. Абаџкәа анеилаҕылак ауп иангәоуто, ашәарта ыҕоуп ишьапы кыаҕханы ацыркыра далагар хәа. – Уи ан илахәатәым макьяна, – ихәеит иара.

Наур хымыз ахәшәтәыртаҕы дышьтан, ихыыз дазхәыцыргы иҕахымызт, акызатцәык ишәҕкәкәа зтаз ишәыра зәыр ибама хәа дцаар иҕахын, аха дзатцаашаз диздыруамызт.

Уажә-уажә илымха иҕаџуан ианду Адица илхәалоз – ашәи ухымызар ҕалазом. Ишҕеиҕахыз уи ус акәымзар.

Иван Ҙарба

АПЪСНАЗЫ АШӘА

Исызхәарыма ашәа иуаҗәоу,
Иуқәнагоу ажәа сәам.
Укәакькәа срылоуп сара игәаҗо,
Амәа сызқәу усгыы инҗәам.

Саанымгылацт снапқәа сгәйдкыл,
Сшьапқәа еиҗамҗуа, пхәа срымго,
Ушьха зышқәа раҗхәа сгәйдкыл
Срыма инеиуеит – зыгәра зго.

Зынза умаҗзоуп адгғыл хсаалаҗ,
Уеиҗшны укыдуп амзаҗа.
Урыҗхушәа ажәеинраалан –
Уазеимымдац са сшьаҗа.

Ашьха схалан – иааҗшит ага,
Амшын ихылеит иара аххәа,
Са сгәы шыҗырн саргылт снаган,
Сеиҗанавалт аҗшахәа.

Ага еиужьра сылаҗш ххалойт,
Саҗхәа икажьуп уи еиҗхәа.
Амшын җаара насгәйдҗәлоит,
Сзаҗырҗуама, нас, ишәхәа?!

Агеи ашьхеи ирыбжьаршәу,
Аҗсынтәыла – блас исхоу!
Уара убла җшза җыҗыҗароуп
Адунеигыы са исзырбо!..

Сәы зырҗәажәаз раҗхәа аҗсышәоуп,
Җсышәоуп сыхшыҗ еилзырга.
Уи нахысгыы исоуз җышәоуп,
Амәа ду ахь са сызга...

Аҗсуа җхәызба леиҗш уеинҗәыла,
Учча, ухәмар, уеырба!..
Уара уәаҗхәа, Аҗсынтәыла,
Иахәа ишьҗастойт аҗоуба:

Са сыҗсадгғыл сыҗсахуазар –
Алашара сумырбан!
Уан узаазз духашҗуазар –
Иузылуазеи даеазә иан?!

СБЫЗШӘ

Абжбы ссир ахоуп ахьхьахәә,
Сышхакәә рҕынтәи илашьтуп,
Иныжьны бызшәак ахьсызхьахәуам,
Са сзыхәә имариоуп, иласуп.

Иаралоуп усгьы сышхәыцуа,
Сгәы итаскуа аанмыжькәан изхәә.
Сбызшәә ссир – амбатәза зхыцуа,
Абжбыцқьа еицамкуа изхоу.

Сабацәә ршьала изрыжәу,
Санацәә ргәала ирцхоу,
Ацсуа иеипш аамтаҕе иеыжәу,
Ацсуаа ирыхзыза ирхоу.

Аамтақәә ирылго, еидкылан,
Сыжәлар иахьанза иаазгаз,
Ацшәә хазына – исагылан
Ацсуаа рыгәтыхажәә зхәаз!

Агәаҕ бжъазы акәхап изырхәоз
Даараза ицәгьоушәә ацара.
Ацсуа дацәшәоназ дыцсыр хәә
Далацсны икгәышьан иара!

Ирблырцаз амца зыцрартцоз,
Шьала инеиужьзан ишәыз,
Зтәылаҕе еилараа ишьтарцоз,
Зсахьагь ашәымта ашәыз, –

Иааиуан икахауа, игыло,
Иааиуан ацсахәәга еизго.
Аццышәра иалцны исагылон,
Ацстазаара еснагь агәра го!..

Изымгеит ацсуа иааиҕыхны,
Иҕоуп ишыҕац уи иҕны,
Иааигеит бираҕтас ишьтыхны,
Ихеигалт иахьа ихаракны!

Абызшәә ссирқәә ирнаалан,
Сгәы итаскуа сбызшәәала изыҕеуеит,
Са сашәагь ажәәан ианхало –
Ажәларқәә аанҕасны изырҕеуеит.

Сбызшәә хазына, зда схәартам,
Са исыциз, насыцны исыниаз,
Сгәы амаза хтыгас иансырта –
Хаицрымшәә назаза хәаимаз!..

Владимир Басариа

Сандреи Циси шейыццэахаз

Сандрараа ахынхоз аоны уамазак итбаамзаргы, икэнушьартэ икамьызт. Сандра убри аштакны хэмарыртас иман, ахэыцбахча акынтэи данааргалак алашьцара иаимнахаанза.

– Уажэшьта иазхоуп ухэмарра, арахь уэнали, – лыбжыы налыргон иан Наушьа ианааилашэшэалак. Уаха иан илхээз имахазазшэа аоныка дьлзаамгеит.

Наушьа иаалгэампхеит цшышыкэса зхыцуаз ахэыцы лхэатэы аххеимтцаз. Ддэылцны абартца данаакэгыла илбаз аацалшьеит. Абар, цгэы хэычыки иарей амза рыкэыцча еихэмаруа ашта иахыкэу.

– Иазууазей икбаланы адэы икэу ацгэы, уакьашьуеит, цгэаапкызаргы уздырзом! – даагэамтын, инапы данкны дныналгалеит, ацгэгы днацакэеит Наушьа.

Ари ацгэгы Сандра иеипш илхээз амахазазшэа иара дахьнаргалаз пхаррахап агэхэзар акэхап, иаргы ивцрааны ирцэынхаз аэнашэ ала инэналеит.

Ауха ипхаза ианарша, ашьыжь рацхьа аэнашэ аазыртыз Наушьа лшьапкэа инарывкэан, индэылкэаны ицеит. Цытраамтак уи днашьклацшит лара, ауха аэныцка иахыпхьаз дазгэааны дыкан. Иара, хьапш-кэапшуа, илыхэапшуа ашта интыцит.

Сандра ахэыцбахча акынтэи иан данаалга, ашьтахь дындэылкэеит Цис збозар хэа. Цис зыхьзитцаз ацгэы кылцш-кылзырэуа ашта ацыхэакны итэан, иаахэлар иахеипш эналартак соурыма хэа ихэыцуазшэа. Сандра дыццакы-ццакуа, иан акрахьиэалцаз акрыфарта-матурта дныэнацалан, кранифоз ицэынхаз асасиска цыракэа эба асаан иаанцааны дындэылкэеит.

– Цис, цис! – ихэеит иара, иикыз афатэ арба-рбо.

Цис ааин Сандра иазааигаз ахэы ыфо инатэеит. Абри аамтазы, играцкэынза иказ цгэы жыцэк ашта иаацалан, Цис иафоз афэы ахазар акэхап, зны иаатгылан, нас иара ашка афынанахеит.

Цис уи агэампхеит. Сандра исэеитцо сыфатэ сымнахларц иаазар

акәһап ҕанатқан, ашыҕахьтәи ашыапқәа ирықәгыланы аҕы аныҗо аипш, аҗхьатәи ашыапқәа ирәоханы иазытҕкьейт. Ари гәазтәз Сандра иааиз аҗгәы датәкьаны иҗхейтҗейт. Нас Цис ахы шышыуа аҕы шышыуа алахәмарра далаҗейт.

Аҗенҗыыр аҕынтәи уртқәа збоз Наушья, аҗгәы шыҗгәаапкымыз аҗәра ганы Сандрей Циси ахьейхәмаруаз деигәыргьаны дрыхәаҗшуан.

Ианыхәла, Сандра иан аҕныҕа данәналгала, Цисгыы өналарҗ аҕнашә анааимҕыо хәа иҗшны иаатәейт, Цис маншәалахейт, иоулак ашә анааимҕыа аҕны иөналейт. Кәакык аҕны аҕытәахны иштәаз, аҗаацәа алашарақәа ырҗәаны ианышыҗтала, иаргыы хәыҗ-хәыҗы аҗәа инҗанаҗалейт, аха аҗәаха амоузеит, бжықәак ахан ианәатҕкыа, азааигәара иҕаз акылхара иаакылҕыаз, ахәынаҗ аимаақәа ахыҗлаз ирылашәан, ишхәыҗы-зыҗуаз инышыҗтагәа иакит. Ахәынаҗ җытрак иҗыжы-җыжыт, аха Цис иахәхейт. «Ара акәзаап сәаҗахәы ахыҕоу» ҕанатқан, ахәынаҗ зкылсыз акылхарахьынтә аҕәа хәынаҗк анбаауеи хәа иштәаз ианша, адәахыы иҗаны җәытҗарак җшааны иҗәейт.

Наушья Цис ахәынаҗ кны ишафаз мәашьо ианылба, хәылҗазыла Сандрей иарей анеихәмарлак ашыҕахь иаалашьҗаҗыҗхьаза «Цис, җис» хәа даҗхьаны иөналҗон, иаргыы иааҗәыртҗуаз ахәынаҗқәа ннарҗәон. Ус-ус ари аҕнаҗа иашьҗылейт, Сандра җыза бзиас ишыҗихит.

Цис хәтыр ақәын ари аҕнаҗаҕы. Ари ашҗа мәас иҕаҗаны еҕи ашҗахь иҗаларҗ иааиуаз аҗыгәқәа аҕнашә ааигәара иаанамышыҗырҗ азы ашыҕахьтәи ашыапқәа ирықәгыланы «наҕ-ааҕ» хәа аҗхьатәи ашыапқәа рыла амәа днарбон. Әнак, шыжымытән Наушья Сандра ахәыҗбахҗахь дылҗарҗ дааилалхәон аипш, адәахьынтәи Цис аҗәаабжыы рахәит: «Миаау, миаау» хәа ихәхәон «шәсыҗхраа» ахәошәа. Сандра дыөны ауп аҕны дышдәылҕыаз. Ибейт аҗыгәқәа хҗа рәырҗәҕыны аҕнашә ааигәара ашыҕахьтәи ашыапқәа ирықәгылан игылаз җис иаҗәыөналарҗ ишааиуаз.

Сандра аҕы дақәтәоушәа ашҗаҕы дызлахәмаруаз арасамахә аашьтыхны иашитә-шитәхәа ирыхькыо ахҗгәыкгыы ашҗа иҗҗаны икеиҗейт. Убри аамҗазы иҕалазеи хәа дҗаауа даадәылҗит Наушья.

– Нана, Нана, хәҗгәы акыршаҕәхҗалоз рбахьазар акәхарын, афатәқәа аҗәыргаларҗ иааит амәаду җыгәқәа, урт сара хәшҗа иҗысҗейт, – дгәыргьаҗәа дҗәажәон Сандра.

Цис акәзар, аҗхырааөҗәа сымазаап хәа аҕы аартынчын, аҕеикәаҗса инатәаны иаарыхәаҗшит.

СХЭЫЦРА АТЭЫЛА

Иказ, иказ анкья ахэамта,
Иказ аамта ацэынха.
Итацэыз шахатуп сашта,
Зыда схэартазам стынха.

Ех, уабакоу, схэыцра атэыла,
Схэыцра кьала, схэыцра цэыз?
Сара сыказан уа утэала,
Сыцсы иатцазцаз акэиц.

Хашта дуафэ аймцакьача
Уаха ихэмарзом еизаны.
Иугэагызеи, анап кьача,
Ас саанзыжьыз схыртэаны!

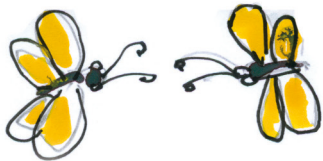
Иугэагызеи агыгшэыг-цэа
Зхардан, сыдгьыл зегь зырггаз!
Уара урацлабуама ахацэа,
Икэпоз, сцынць хэыц еикэзырхаз?

Изхэалода Зиуоу лашэахэ,
Нак иахыцырц атакар?
Уара уоуп издыруа, сныхахэ,
Хашэа иацахцап хаиниар.

Ех, уабакоу, схэыцра тэыла,
Схэыцра кьала, схэыцра цэыз?
Сара сыказан уа утэала,
Сыцсы иатцазцаз акэиц.

Сан лныхэа,
Сара сныхэа,
Ахэса рныхэа –
Аацынроуп.

Ашэа аныхэа,
Ашэт аныхэа,
Ацсаа рныхэа –
Март аабоуп!

Итысхит асахъа,
Насыпла итәу.
Сан, бара бзыҳәа,
Ашәт иқацшыу.

Ианысцеит асахъа,
Ажәѡан ицкъаз.
Сан, бара бзыҳәа
Ихамта лашаз.

Атлеи ацакъеи еинкьо,
Адуinei зегъ еимзыркъо,
Ацша соуп, сара ацша,
Шәхацәоуп, шәсышьталан сшәыцшаа.

Шәыбла хыскуеит, са сыцшзоуп,
Аха, ижәдыруаз, цәгъа смазоуп.
Иалшоит ахътафы шәсыблыр,
Ма шәеигәныѡаанза сзытыр.

Чоу, чоу, чоу!
Къараз дақәтәан дцоит Арсоу.
Чоу, чоу, чоу!
Амѡа имоуп ихароу.

Цъара акәара, цъара азаѡа,
Цъара арха, цъара аѡаѡа.
Хъатрак имам дмаацсазо,
Ирашь дақәтәан дцоит Арсоу!

С-суп, сышкәакәоуп, са сыцшзоуп,
Аха, ижәдыруаз, цәгъа смазоуп.
Бабадугъы даап лассы,
Шәааи, адәашкә, шәыццакы.

Ишәартоуп амра аныцхо,
Кәароуп, зыткәоуп истынхо.
Зны сышьталар шъамхахъы,
Шәцап чаразра ахәахъы.

Ма сеигәыдышәтца нак-аак,
Амца тарцар ауацъаф,
Ишәырцхап шәнапкәа ихшәааз,
Аныхәа уцәызит исыцәшәаз.

САРА САБ ШЬАНАА ЕДУАРД

Аибашьра ианалагаз ихыцун 19 шықәса. Аибашьра ианалагаз аены инаркны деибашьуан. Мрагыларахьтәи афронт «Сарп» агәыпъ ағы. Аибашьра анеилга анафсгы, 5 шықәса Егры ахәаа ихьчон. Уаҕа ахәрагы иоуит. Нас Кәыдры аҕарцәра далахәын.

Ианашьоуп амедалькәа: Кәыдры ахақәйттәразы амедал, Амедал аинрал-лейтенант Х. Л. Харазиа, Аҕсны Аҕынцътәылатә еибашьра 1992-1993 ш.ш. аибашьфы, Аиааира ХХ, Аибашьра аветеран.

Кама Шьанааҕа,

Д. Гәлиа ихьз зху Аҕәтәи абжьаратә школ №4 аҕафы

САРА СҚЫҒА

Сара аҕара сҕоит В. П. Анқәаб ихьз зху Хәаҕтәи абжьаратә школ 3-тәи акласс ағы. Сара сқыҕа даара иҕшзоуп, ҕоурыхла ибеиоуп. Аҕсны Аҕынцътәылатә еибашьра ианалага х-Аҕсадгыл ахьчаразы ицеит афырхаҕәа. Урт рфырхаҕара хара иаххамштроуп. Хәибашьцәа рҕырцшы акыр абиҕарақәа аазоит.

Аибашьра еилгеит. Аҕсны жәлар зықәҕоз аиаша аиааира агеит.

Сара сқыҕа аҕәта игылоуп ашкол. Сара бзиа

избоит уи. Сгәырҕоит ашкол ашҕа санҕало. Сышколҕшзоуп, иҕбаауп, илашоуп. Сырзыгәдууп сырҕафәа. Истахуп аҕара бзианы истарц. Уи азы ааҕсара ду ҕалҕоит сара сырҕафы Виолета Владимир-иҕҕа, иҕабуп хәагы ласхәоит.

Ишәҕлааит, икакаҕлааит сара с-Аҕсны, уи аҕшзара иагәылакзааит сқыҕа Хәаҕгы.

Шьаризан Хашыгҕа.

В. П. Анқәаб ихьз зху Хәаҕтәи абжьаратә школ аҕафы

АҒЪСЫНРА

Бзиа ишҕазбо ари адгылаҕ анхара,
Бзиа ушҕазбо стәыла, Аҕсынра!
Сахьиз, сахьаазаз, сыфнра,
Ара сынхоит, саанхоит ара.

Ухьча усырҕеит сара стәыла,
Здамра рфычо ашәтқәа хжыла.
Сажәа узыскуеит сгәаҕхара,
Ашәтқәа ирылху Аҕсынра!

Радха Кәыҕниаҕа,

Л. Кәыҕниа ихьз зху
Аҕратәи абжьаратә школ аҕафы

Аргәын Елана. «Анатиурморт».

САРА БЗИА ИЗБОИТ СЫШКОЛ

Сышкол пшзоуп, ашта тбаауп, ицкьоуп, шәапыцаапла италахауп.

Ашкол ашта итагылоуп ѿ-абицарак еидызкыло хацсадгьыл афырхацаа рбака ду. Арака исахья кыдуп сабду, Ацсны Афырхата Отырба Анзор Арустан-ица. Хара хфырхацаа зегьы сгәы рыздууп, урт хаштра рыкәым.

Абакахы лассы-лассы сөызцәеи сарей хнейны ихацссоит, иахрыцкьоит, ашәткәа шытацтоит.

Сара бзиа избоит сышкол, уи ашта тбаа. Арака сара исырхаит аөызцәа рацәаны. Хара зегьы пату еикәахтауеит, хаицхыраауеит. Исхаштраны сыкам рацхьаза сан снапы санкны ашкол ашта санталгалаз, сырцафы лнапы сананылцоз.

Сырцафы ицхаза сан леицш слыдылкылеит. Уи лыцхара еснагь исыцзаауеит. Сара ашкол ахь ацара ныхәак еицш испхьазоит, сеагсырхом, ацара бзиангьы истцоит.

Сара истахуп сыцсадгьыл ацеира сацсаны скарарц. Уи азы сара исылшо зегь кастцоит.

Дениза Отырпха,

А. Шь. Цыгәба ихьз зху Аацытәи абжьаратә школ ацафы

САБГЫ ИПҢСАДГЬЫЛ ИХЬЧОН

Аибашьра мацк ша-гыз саб Владикавказ аха-кымтара дталан аоныка дааит. Август антцәамтәзы ицарахы дцараны дшы-каз, иалагеит аибашьра. Ацсуаа зегь реицш, сабгьы абцар шытихит. Арасазыхьаа рыцкәынцәа дрыцны деибашьуан. Хымз рышьтахь ацара ицталаз иөызцәеи иарей Ткәарчалынтәи верталиотла иалганы ацарахы Владикавказка идәыкәырцеит. Уака актәи акурс аркны Гәдоутатәи агоспиталь ахь даауеит. Уи ихәыз аибашьцәа дрыцхраауан. Сентиабр азы ицарахы дцеит, аха Акәа ахақәиттәразы ажәылара ианалага, саб иөызцәеи астудентцәеи ахақымцәеи ицны даа-уеит. Ирхәуаз аибашьцәа ирыцхраауан, рыхәра-кәа фәрхәон. Аиааира саб Ацсны дапылеит.

Уи ашьтахь ицара наигзеит. Иахья аус иуеит Акәа, Ареспубликатә хәышәтәыртафәи хақымс.

Саб игәымшәара сара сзы ифәырцшыгоуп.

Сандра Амцба,

Д. Гәлиа ихьз зху

Акәатәи абжьаратә школ №4 ацафы

Чагәаа Арина. «Арупакәа».

ХЫЛҘА ҖАҘШЬ

Җыҗак аҗны дынхон-дынцуан зҗаб хэычык. Лымшира аены уи лан җамҗас ахылҗа җаҗшь лылҗеит. Убри нахыс азҗаб хэычы абри ахылҗа лхатцаны ддэықэын, убри азы Хылҗа җаҗшь хэа хьзыс илырҗеит.

Зны азҗаб хэычы лан ачаҗьқэа җьны илылҗеит ланду илзылгарц азы.

Хылҗа җаҗшь леааибылҗан, инықэыршэны егы ақыҗахь леыналхеит, ланду лахь. Уахь абна улсны уцар акэын.

Днаҗш-ааҗшуа абна дылаланы дышнеиуаз азҗаб хэычы абга аалҗылеит. Уи иаҗаххеит иаразнак Хылҗа җаҗшь даашьҗнаҗарц, дагыафарц, аха иазымгэагыт – амҗҗҗацэа рҗэаф-чафбжьқэа аафуа абра җьара абна илан. Абга бхы абахоу хэа ахэычы иналазцааит.

Хылҗа җаҗшь макьана илыздыруамызт абна агэҗа уааҗгыланы абгақэа рацэажэара шшэарҗаз. Убри акэхап изыхҗьаз, аҗҗахэа днацэажэан, абга изазеиҗалхэаз ланду лахь дышцоз.

– Бааи, нас, – ахэеит абга Хылҗа җаҗшь ахы налықэнакын, – иаҗызго хэа хатцибарҗьап. Бара абри амфала бца, сара егы амфала инансыршэлап. Даабап аҗхьа банду лҗны инеиуа.

Абас ахэан, иаҗа икьаҗыз амфала иҗырны аҗынанахеит.

Хылҗа җаҗшь днеиуан уеикэзыршоз, иаҗа ихараз амфала. Иҗьоушьартэ иҗазам, азҗаб хэычы мфабжарагы дымнеицқэа, абга анду лҗны инкылҗьан, атыгэ-тыгэхэа ашэ иахьнасыз.

– Иҗада уа? – дҗааит анду.

– Ари сара соуп, Хылҗа җаҗшь, – аҗак җанатҗеит абга абҗьы паза. – Бхәы-быҗхь сыманы сааит.

– Ашаха блаханы баафнал, схәычы хазына!

Ашаха ажәырқьхәа илаханы афны иаафнаххын, имлашьуа иҗамыз, анду днахәланарпҗеит абга.

Анафс, ашьал ахы иҗарҗаны, абласаркьбақәа наҗаны, акаруаҗ иньқәеиет, Хылҗа җаҗшь лааира иазыҗшны.

Ус, Хылҗа җаҗшь даакылсын, атыгә-тыгәхәа ашә днасны фәалҗит:

– Ари сара соуп, Хылҗа җаҗшь. Ачаҗьқәа сыманы сааит.

Абга абҗьы ыреицакны, ирпаны, иааимхәашәагьы аун, фәанаҗит:

– Ашаха блахар, иаатуеит, быфнал арахь!

Хылҗа җаҗшь афны даафналеит, абга акәзар, ашьал ахы иҗарҗаны усгьы ахәеит:

– Бчаҗьқәа уа иньқәыргыланы, бааины арахь баасываиа. Бкарахазар акәхап амфа бахьынзақәыз.

Ахәычы дааины акаруаҗ днықәтәеит, абга авараҗкны.

Хылҗа җаҗшь абга иазҗаауеит:

– Нанду, бнапқәа абас издуузеи бара?

– Бырҗәгәа баасгәйдсыхәхәаларц азы, схәычы.

– Нанду, быблақәагьы абас издуузеи бара?

– Иаха еиҗьны бызбаларц, схәычы.

– Нанду, бхапыҗқәа абас издуузеи бара?

– Иаарласны брыласфарц, схэыцы!

Хылда қацшь лҕааихыххагы лмоуцкэа, абга ацкэа хырҕаҕа иҕатцууаан длахэланарпкеит.

Аха, насыцшэа, убри аамҕазы абра шэарыцаҕык дымҕасны дцон. Ашьтыбжыкэа аниаҕа, аҕны дныҕнаххын, абга шьны инышьтеитцеит.

Абга амгэа арахь иаатыцит Хылда қацшьи андуи. Еибга-еизҕыда, изаҕаразаалак акгы рмышьзашэа.

Ш. Перро

– Уанду дукәыхшоуп, Алан, иахьа Ахәса рымш сьдныхәалара ухаштит, ус умыхьыр акәын, – лхәеит ианду.

– Нанду, ахәса роуп изтәу уи амш, бара быцхәысума, бтакәажәупе.

Асида. Нарчоу, укьаф кьашьуп, иушәумцан, исыцсахуеит.

Нарчоу. Иаархәны исшәыстцеит, ицкьоуп.

Алхас илымҳа ихьуан, ахәшәтәыртафәы алымҳа, аңынтца, ахәда хәа ахьаныз аҳақьым иахь днеит.

Аҳақьым дихәапшны ахәшәқәа изылџааны икаитцаша иеихәеит.

– Зака шәатәузеи? – дцааит Алхас.

– Фышә маат – ихәеит, аҳақьым.

Алхас. Сара слымҳа мацара ауп исхәышәтәуа џышә маат сшәоит, зыхәдеи зңынтцеи зыхьуа иршәааит даҟа пшьышә маат.

Даур ицшәмацхәыс ижәны амашьына ацскы кны дшааз анылба дгәамц-хамцуа – амџан агәатацәа гылоуп рымхәази, уаџы уимбазеи? – дцааит лара.

– Срымбеи, сагьяаныркылеит, аха акгы сарымхәазеит, дарггы ижәны икан – ихәеит, Даур даацәытцчашәа.

Ахасабтәқәа

Инна Ахашба

Хәәны иамоуп жәеихагылак,
Цшьба рҕы ханхоит хара.
Сабду ахышәәҕ ихы нылак
Жәантә исиҕоит изцаара:
– Даҕа хәынтәны хәеихагылак
Еихагылазар хәәны –
Сабду ахышәәҕ ихы нылак
– Шаҕа ыҕоузеи? – ихәоит, ҕытны.
Сара араҕа сшатцагылоу,
Исызиҕазом аҕак.
Ахасаброуп раҕхья игылоу,
Сзыхасабзом арахь раҕәак.

Азын агәҕаз ассир збеит,
Сышәт амцәыжәәқәа аҕеит.
Аҕша иасыз иартдысызаап,
Ишыхьҕазгы ашәтыш шәтызаап.
Амцәыжәәқәны ашьхыц ықәтәан,
Абгыц хәыцқәа азаза рықәтәан.
Ашәт абгыцқәа сыпхьазон,
Азаза кәаҕ хәыцқәа кәтәон.
Еицдан зеижә бгыц сыпхьазеит,
Акакала өба срыхьзеит.
Фбеи бжьбеи ө-шәтык ирҕан,
Ахҕатәигы сапхья ишьтан.
Аферымқәа схәап саргы,
Ибжьасыжьыз шәхәар шәаргы.

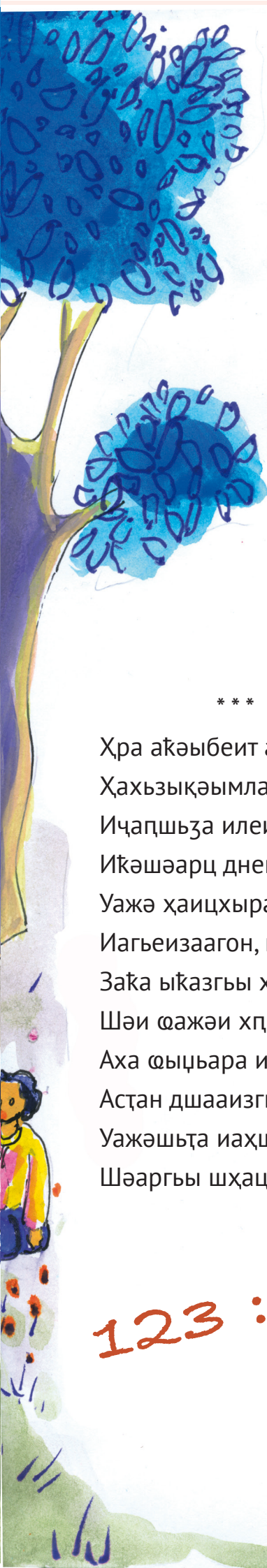
$$10 \times 5 = ?$$

Сара аутра стән, срашәон,
Манча амцқәа ипхьазон.
Акы ихәаанза ипыруан,
Ицаз реихагь изаауан.
Жәохә хәа ҕиҕуан ицахьаз,
Жәохәгы жәафгы анаахьаз.
Сутра стытцит ирашәаны,
Манча изымхәеит еицданы.

$$19 + 3 = ?$$

Азарақәа дрышьтан Нагә,
Амағ ишьнахит имагә.

Абна илан урт еимдо.
Ахышәт-мышәтқәа нарғақәшәо.

Аршәаа дасуа дишьтан иаб.
Ахьхьа ицәажәо инеиуан Дәаб.

Дыргьыжь ицуп Нагә дахьцо,
Сеидру азар ирыхьзо.

Хра ақәыбеит ацша насын,
Хахьзықәымлаз ацша азцасын.
Ицацшьза илеиит акакан,
Икәшәарц днеихьан сацхьа Кан.
Уажә ҳаицхыраан иҳақәшәон,
Иагьеизаагон, нас иақшон.
Зақа ықазгьы ҳацхьазеит,
Шәи ҫажәи хқа иназеит.
Аха ҫыцъара ишазом,
Астан дшааизгьы хбазом.
Уажәшьта иақшароуп х-цъара,
Шәаргьы шҳацхраароуп ара.

Ачығә-чығәхәа ишуеит ала,
Иахьцо урышьтаз, уцала.

Азарақәа ыҫуа идәықәлеит,
Азиас хықә аҫаҫ иқәлеит.

Нагәгьы дыҫуа рышьта дхын,
Ушьта ацәажәарагь мыцхәын.

Ҫшьба ицәызит, жәба ибеит.
Даҫа жәбагьы аҫны ицәынхеит.

Нагә дахныхәап, ицәызқәа ибо,
Зысык – шақа ықаз зыцхьазо.

$$123 : 3 = ?$$

$$9 + 9 - 4 = ?$$

